

בית מדרש רב פעלים ע"ש מרן הרב יוסף חיים זי"ע בראשות כב' מו"ר הרב אורי סבן שליט"א

כניסת שבת: 16:14
 יציאת השבת: 17:17 לדעת ר"ת: 17:50

אורי וישעי הגיליון התורני

בתם פז – מיאוריץ צל הפרשה

עטרת פז

ויעתר יצחק לה' (כג, כא)
 ושואלים המפרשים למה כתוב ויעתר ולא כתוב ויתפלל, ומפרשים שהתפלל חזק, ויש להבין למה היה צריך להתפלל בחזק, ומפרשים שאם היה נולד עשו לפני זה היה צריך אברהם למות מקודם, כי הרי כשעשו היה בן 15 אז מת אברהם שלא יראה את עשו יוצא לתרבות רעה, לכן היה צריך להתפלל הרבה, כי מן השמים עיכבו שעשו לא יולד לפני כן, שלא יצטרך אברהם למות כמה שנים לפני הזמן.

התרוצות 1331 הדק

ויתרוצו הבנים בקרבה (כג, כג)
 ומפרש רש"י כשהיתה עוברת על פתחי תורה יעקב מפרסם לצאת וכשעברה על פתחי עכו"ם עשו מפרסם לצאת ושואלים המפרשים דבשלמא עשו מובן שרצה לצאת לעבודה זרה ולא ללמוד עם המלאך, אבל יעקב למה רצה לצאת הרי למד עם המלאך קודם שנולד, ומתרצים שיותר טוב לצאת לעולם ואפילו לוותר על לימוד עם המלאך, מלהיות עם עשו במקום אחד.

כפיך האבות

הגאון ר' יוסף חיים זוננפלד זצ"ל מבאר למה נקרא יעקב בחר שבאבות, מפני שכתוב "ויהאב יצחק את עשו", ואם התורה כותבת כן הרי היתה האהבה של יצחק לעשו אהבה אמיתית וניכרת, ובכל זאת כשיעקב ועשו היו יוצאים בבקר כל אחד לדרכו, יעקב הלך לעבודת ה' לעסוק בניגיעת התורה ובתפלה ועשו הולך למעשיו הרעים, ובערב כשחזרו היה יצחק מראה את האהבה לעשו וליעקב לא שם לב כלל, וכך היה במשך תקופה ארוכה, והרי היה צריך יעקב לחשוב שבודאי יצחק שהוא גדול הדור והוא מחזק רק את עשו, ואותו לא, אולי דרך עבודתו שלא כהוגן, ובכל זאת לא שם לב לזה ועמד בחזק ובתמידות בדרכו, על אף שרואה שיצחק מתייחס רק אל עשו, ולכן נקרא בחר שבאבות שהיה בנסיון תמידי קשה מאוד, ובכל זאת עמד בתומתו.

קול יעקב

המדרש מפרש את הפסוק "הקול קול יעקב וכו'" בזמן שהקול קול יעקב נשמע בבתי כנסיות ובבתי מדרשות אין הידים ידי עשוי שולטות בכס. ומקשים המפרשים והלוא לא נאמר בפסוק "ואין הידים ידי עשוי" כי אם "הידיים ידי עשוי" כלומר אפילו כשהקול קול יעקב גם אז "הידיים ידי עשוי" מתרץ הגר"א מוילנא הרי נאמר "הקל" חסר ו' ופרושו נעשה קל, כלומר כאשר מורגשת חולשה והקלה בקול יעקב שהוא חסר, אזי שולטות בו "הידיים ידי עשוי". ואילו כאשר קול יעקב הוא מלא ללא חולשה והקלה אזי אין ידי עשוי שולטות בו.

התורה הקדושה מתארת לנו את אהבה הגדולה בין יצחק אבינו לבנו עשו באומרה: "ויהאב יצחק את עשו" (כה, כח) וצריכים אנו להבין דהרי ידוע כי ליצחק היו שני בנים: יעקב ועשו. עשו היה הבן שלא הלך בדרך ה', אך למרות זאת יצחק אהב אותו וסלח לו. ואילו את אהבת יעקב רואים אנו מאוחר יותר בברכות כשאומר יצחק לעשו "גם ברוך יהיה" דהיינו ראוי הוא יעקב שיקבל את הברכות ולא אתה, וצריכים לחזור לעומק השאלה מדוע אם כן אהב יצחק את עשו עד אשר צוין במקרא במפורש "ויהאב יצחק את עשו".

לניסיון פתרון תשובה זו ניתן להביא את האמור בגמ' בשבת (פ"ט): המתארת את אבות העולם, אך הגמ' נוגעת משבחת את יצחק מאחר והוא אשר יישם בפועל יתר על האבות את מידת הסלחנות. נאמר בישיביו (פ"ג, טז): "כי אתה אבינו, כי אברהם לא ידענו, וישראל לא יכירנו; אתה ד' אבינו גואלנו מעולם שמך". כיצד עלינו להבין את המלים "אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו"? מדוע לא נזכר שמו של יצחק? ומדוע חוזר הפסוק פעמיים על המלים "אתה אבינו"? הגמ' משיבה כי לעתיד לבוא הקב"ה יאמר לאברהם: "בניך חטאו לי", ואברהם ישיב לו על כך: "ריבונו של עולם, יימחו על קדושת שמך". לאחר מכן יאמר הקב"ה: "הפנה ואומר זאת ליעקב, משום שהיה לו צער גידול בנים, אולי יעקב אבינו יבקש עליהם רחמים. אמר לו הקב"ה ליעקב: בניך חטאו. – השיב יעקב אבינו באומרו להקב"ה "ריבונו של עולם, יימחו על קדושת שמך". ואז יאמר הקב"ה: לא בוקנים [דהיינו: אברהם] היגיון, ולא בדרדקים [דהיינו: יעקב] עצה". ואז פונה הקב"ה ליצחק אבינו ויאמר לו: "בניך חטאו לי". אלא שיצחק ישיב: "ריבונו של עולם, בני ולא בניך? בשעה שהקדימו לפניך נעשה לנשמע, קראת להם 'בני בכורי'; עכשיו בני ולא בניך? ועוד, כמה חטאו? כמה שנותיו של אדם – שבעים שנה. תוריד מזה עשרים וחמש שנה הלילות (שבהם אדם ישן, ואינו חוטא) – נשארו עשרים וחמש. תוריד שנים עשרה שנים ומחצה שבהן אדם עובד, אוכל, מתפנה וכו' – נשארו שנים עשרה שנים ומחצה (שבהן אדם יכול לחטוא). אם אתה סובל (מוכן לסלוח) את כולם (את כל החטאים) – מוטב, ואם לאו – אני אשא מחצית ואתה מחצית. ואם תמצא לומר כולם עלי – זכור שהקרבתי את עצמי לך קרבן".

לנוכח דבריו של יצחק פירשו את הפסוק בישיביו כך: "כי אברהם לא ידענו, וישראל לא יכירנו"; אבל אתה, יצחק, "אתה אבינו", אתה מבין אותנו ומבקש שיסלחו לנו. הפסוק בישיביו חוזר, אם כן, פעמיים על המלים "אתה אבינו" משום שבפעם האחת הוא מתייחס לקב"ה ובפעם האחרת – ליצחק.

ד"ת לעי"נ הגה"צ רבי שמעון גבאי בן רחל, הגה"ק רבי נסים פ"ץ בן סוליקה זצ"ל
 העלון יוצא באדיבותם הנפלאה של משפחת נזרי הי"ו

א הליכות מלבי א

נושא: אכילה בבית הכנסת

קומי אורי - סיפור לשבת

תחושת הזכות הגדולה שנפלה בחלקם, הניעה את תושבי העיר וילנא להקציב סכום שבועי של שבעה זהובים, לפרנסתו של הגאון השוכן בקרבם. מידי שבוע היה נשלח שמש הקהילה עם המטבעות לביתו של הגאון ומוסרם לרבנית שנהלה את ביתה ברווח בזכות סכום זה.

אולם השמש שמצבו הכלכלי היה קשה ביותר, וביתו עמד ריק מכל, לא יכל לעמוד אל מול תחנוניה-דרישתה של אשתו לקחת בהלוואה מהמטבעות המגיעות לרב. "שבעה מטבעות זה סכום גדול שודאי שאין לרב ולמשפחתו צורך בכולו, בנוסף אנחנו מזכים אותם במצות הלוואה, והרי אנו נחזיר להם הכל..."

כשקיבלה הרבנית רק שש מטבעות חשבה כי אך מקרה הוא, צמצמה קצת בהוצאות השבועיות, ולא ייחסה לעניין כל משמעות. בחלוף הזמן הסכום הלך והתמעט עד שכעבור מספר חודשים השמש הביא לרבנית מטבע אחד בלבד. הדוחק בבית הגאון היה נוראי, עד לפת לחם ממש. אולם הגאון לא הרשה לרעייתו בשום אופן לפנות לפרנסי הקהילה ולהתלונן על מנת שלא לבייש את השמש, וכדי שלא יפוטרו מעבודתו. הוא אף אסר עליה לנזוף בשמש שמצבו הדחוק לא יאפשר לו להחזיר את הכספים שלקח, ואף לעבור בסמיכות לביתו של השמש אסר עליה על מנת שלא יחשוש שמה באה לדרוש את כספה. וכך הלך והדרדר המצב בביתו של הגאון, כשהשמש חדל להביא את הכסף לחלוטין.

יום אחד נפל השמש למשכב. כשהרגיש כי זוהי מחלתו האחרונה, קרא לראש הקהל. כשנכנס ראש הקהל לביתו, מצא את השמש מתייפח בבכי קורע לב. הוא נדהם לשמוע מפיו של השמש על המעילה בכספי הגאון. ראש הקהל רץ לביתו של הגאון לעמוד מקרוב על מצב העניינים שם, ונדהם לראות את הרבנית מחלקת לילדיה חתיכת לחם יבש לכל אחד.

כשנפטר השמש, הלכה הרבנית לנחם את האלמנה. האלמנה בראותה את הרבנית פרצה בבכי למשך שעה ארוכה.

הרבנית בחיוך חם הרגיעה אותה ואמרה לה כי אינם מקפידים עליהם כלל וכלל. לפני צאתה שלפה הרבנית מתיקה שקית מטבעות, מהמטבעות שקיבלה מאז שהשמש המנוח חדל לעבוד, ונתנה אותם לאלמנה על מנת שתוכל לפרנס את ילדיה עד שתתאושש ותוכל למצוא לעצמה מקום פרנסה.

שנינו בתוספתא "תנו רבנן בתי כנסיות אין נוהגין בהן קלות ראש אין אוכלין בהן ואין שותין בהן אין ניאותרין בהם ואין מטיילין בהם ואין נכנסין בהן בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים ואין מספדין בהן הספד של יחיד אבל קורין בהן ושונין בהן ומספדין בהם הספד של רבים" (תוספתא פ"ב מובאת בגמ' מגילה כח.).

נחלקו הראשונים בגדרי האיסורים הנוהגים בבית כנסת: רש"י (ד"ה אין אוכלין) ולא גרסינן ואין אוכלין בהן דכולהו פירושא דקלות ראש הן - כל האיסורים המנויים בברייתא אסורים משום קלות ראש.

הרמב"ם (הל' תפלה פי"א ה"ו) פסק: "בתי כנסיות ובתי מדרשות אין נוהגין בהן קלות ראש כגון שחוק והיתול ושיחה בטלה, ואין אוכלין בהן ואין שותין בהן ואין ניאותרין בהן ואין מטיילין בהן ואין נכנסין בהן בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים". הרמב"ם מוסיף "שחוק, היתול ושיחה בטלה", שאינם מובאים בברייתא. ועוד שהרמב"ם חולק על רש"י וגורס "ואין אוכלין בהן", ולדעתו יש שני איסורים שונים בבית כנסת:

- א. איסור קלות ראש - שחוק, היתול ושיחה בטלה.
- ב. עשיית צורכי חול בבית כנסת - אכילה, שתיה, טיול.

ועוד נוסף דעה שלישית מספר היראים השלם (סי' קד, מצות מעילה בהקדש), ושם כתב הטעם שהובא בגמרא כל הדינים האלו הוא משום שאסור להינות מן ההקדש, ובית המדרש ג"כ הוי בכלל הקדש, ולכן רק לדבר מצוה מותר להנות.

ולפי דעה זו הוא ג"כ מתחלקת לשני איסורים שונים:

- ◆ שחוק וקלות וראש, ומשום מורא מקדש מחוייבים עליהם.
- ◆ אכילה שתיה וכו', משום מועל בהקדש מחוייבים עליהם.

לסיכום, במקום שרגילים לערוך סעודות בבית הכנסת כגון סעודה שלישית, (עיין בדברי הגר"פ פרנק זצ"ל בשו"ת הר צבי ח"א סי' עג), אין כל איסור להמשיך במנהגם. וכן במקום שרגילים לערוך סעודות ברית מילה ופדיון הבן בבית הכנסת, מותר להם לערוך שם כל סעודת מצווה, כולל סעודת בר-מצווה, סעודת חתונה ושבע-ברכות. וכל זה כמובן, בתנאי שיזהרו מאוד לשמור על קדושת בית הכנסת, ויימנעו מכל שיחה בטלה וקלות ראש. וכן ייזהרו מעירוב גברים ונשים בבית הכנסת.

לעילוי נשמת היקר ר' מרדכי ניזרי בן סוליקה ז"ל
נלב"ע י' בכסלו התשע"ב, תיניצ'בה